

УДК 338.45

Дослідження стану функціонування внутрішнього економічного механізму на виробничих підприємствах Вінницької області

Ціхановська О.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету

Дончак Л.Г.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки підприємств і корпорацій
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету

У статті досліджено сучасний стан функціонування внутрішнього економічного механізму на виробничих підприємствах Вінницької області. Запропоновано систему оцінювальних параметрів, які дають змогу оцінити рівень децентралізації підрозділів підприємства та визначити організаційну форму побудови його внутрішнього економічного механізму. Виявлено певну невідповідність діяльності внутрішніх підрозділів виробничих підприємств сучасним умовам господарювання. Зокрема, відсутність дієвої системи внутрішніх відносин на підприємствах, застарілість та необґрунтованість нормативної бази матеріальних та трудових ресурсів, низький рівень організації оперативного регулювання за діяльністю підрозділів, неефективна організація обліку витрат на низових рівнях виробництва, відсутня дієва система підведення підсумків діяльності кожного структурного підрозділу, низький рівень матеріальної відповідальності підрозділів.

Ключові слова: внутрішній економічний механізм, оцінювання, структурний підрозділ, центр прибутку, центр витрат.

Цихановская Е.М. Дончак Л.Г. ИССЛЕДОВАНИЕ СОСТОЯНИЯ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ВНУТРЕННЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА НА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

В статье исследовано современное состояние функционирования внутреннего экономического механизма на производственных предприятиях Винницкой области. Предложена система оценочных параметров, которые позволяют оценить уровень децентрализации подразделений предприятия и определить организационную форму построения его внутреннего экономического механизма. Выявлено определенное несоответствие деятельности внутренних подразделений производственных предприятий современным условиям хозяйствования. В частности, отсутствие действенной системы внутренних отношений на предприятиях, устарелость и необоснованность нормативной базы материальных и трудовых ресурсов, низкий уровень организации оперативного регулирования за деятельностью подразделений, неэффективная организация учета затрат на низовых уровнях производства, отсутствует действенная система подведения итогов деятельности каждого структурного подразделения, низкий уровень материальной ответственности подразделений.

Ключевые слова: внутренний экономический механизм, оценка, структурное подразделение, центр прибыли, центр затрат.

Tsihanovska O.M., Donchak L.G. STUDY OF FUNCTIONING OF THE INTERNAL ECONOMIC MECHANISM IN MANUFACTURING ENTERPRISES OF VINNYTSIA REGION

The article studies the modern state of functioning of the internal economic mechanism in manufacturing enterprises of Vinnytsia region. The proposed system of evaluation parameters, which measure the level of decentralization of the business units and to define the organizational form of building its internal economic mechanism. Identified some inconsistencies between the activity of internal divisions of industrial enterprises in modern economic conditions. In particular, the absence of an effective system of internal relations in enterprises, the obsolescence and inconsistency of the regulatory framework of material and labor resources, low level of organization of operational control over the activities of the units, inefficient organization of the accounting of expenses at the grass-roots levels of production, there is no effective system of summarizing the activities of each structural unit, a low level of liability units.

Keywords: internal economic mechanism, estimation, structural subdivision, center of income, center of charges.

Постановка проблеми в загальному вигляді. За сучасних умов характерною особливістю розвитку є невизначеність на продуктовому ринку, що вимагає постійної уваги до забезпечення ефективної діяльності кожного виробничого підприємства галузі. Як один із можливих варіантів кращої адаптації підприємства в умовах високого рівня невизначеності є забезпечення ефективного функціонування його внутрішнього економічного механізму. Однак зазначимо, що покращення функціонування цього механізму практично не можливе без здійснення комплексного аналізу його стану на підприємствах. Такий аналіз передбачає дослідження системи економічних відносин між структурними підрозділами, рівня нормування, ціноутворення, планування, обліку та контролю, підведення підсумків діяльності, стимулювання та матеріальної відповідальності підрозділів підприємства за результати діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження стану функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства в умовах ринкових трансформацій присвячена відносно незначна кількість наукових публікацій, серед яких заслуговують на увагу праці М.Г. Грещака, О.М. Гребешкової, П.В. Круша, В.І. Чорнодон, І.І. Цигилика, Н.І. Доберчак та ін. Незважаючи на досягнуті здобутки науковців, невирішеною й досі залишається проблема здійснення комплексного аналізу функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства, здатного всебічно дослідити кожен його складову частину.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сучасного стану функціонування внутрішнього економічного механізму на виробничих підприємствах Вінницької області

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній економічний механізм підприємства доцільно розглядати, з одного боку, як складову частину економічного механізму, яка являє собою певну сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних економічних елементів, що діють на рівні структурних підрозділів підприємства, та взаємозв'язків між ними. З іншого – внутрішній економічний механізм підприємства є системою, що може самостійно працювати, ефективно функціонування якої досить суттєво впливає на загальні результати роботи цього підприємства. Зокрема, до основних елементів цього механізму відносять: нормування, плану-

вання, облік і контроль, підведення підсумків діяльності, стимулювання і матеріальна відповідальність підрозділів, а також нормативно-правове забезпечення як зовнішній складник механізму [1, с. 24; 2, с. 78–79].

Внутрішні взаємовідносини в середині підприємства доцільно розглядати в контексті організаційних форм функціонування внутрішнього економічного механізму, а саме в межах централізованої, частково децентралізованої, децентралізованої та змішаної форми. Вибір тієї чи іншої організаційної форми впливає на організацію внутрішніх відносин та на рівень залежності його підрозділів від дій керівництва підприємства.

У процесі дослідження основних організаційних форм функціонування внутрішнього економічного механізму виробничого підприємства було встановлено, що їх основу становлять центри витрат, умовного прибутку та реального прибутку [3, с. 38–39]. Зважаючи на це, економічний статус внутрішніх підрозділів підприємства доцільно визначити за допомогою низки основних оцінювальних параметрів (див. табл. 1).

Запропоновані параметри є характерними для аналізу основних та допоміжних підрозділів підприємства, оскільки вони переважно належать до центрів умовного прибутку та центрів реального прибутку. Підрозділи, що надають послуги, як правило, належать до центрів витрат.

У табл. 1 запропоновано варіанти оцінювання економічного статусу підрозділів суб'єктів господарювання, які можливі на виробничих підприємствах. Так, центри витрат характеризуються технологічною спеціалізацією і малими (за кількістю працівників) розмірами (приблизно до 10–15 осіб). При цьому такі підрозділи мають невеликі повноваження й несуть відповідальність за обсяг виготовленої продукції та понесені витрати за відповідний період.

До центрів умовного прибутку належать підрозділи з предметною спеціалізацією та відносно середніми за кількістю працівників розмірами (близько 15–30 осіб). Такі підрозділи мають значно ширші повноваження та несуть відповідальність за отриманий ними умовний прибуток, обсяг виготовленої продукції, витрати тощо.

Центри реального прибутку є відносно самостійними підрозділами, можуть бути предметної та змішаної спеціалізації з відносно великою кількістю працівників (понад 30 осіб). Їм характерні досить широкі повно-

важення та велика відповідальність за закупку сировини, виробництво, прибуток, обсяг виготовленої продукції, витрати, маркетинг і збут продукції тощо. Такі підрозділи мають право вести самостійний баланс, відкривати субрахунки, сплачувати окремі податкові платежі тощо.

Для визначення результатів діяльності кожного з центрів відповідальності керівництвом підприємства можуть бути індивідуально розроблені та затверджені відповідні форми внутрішньої звітності.

Результати аналізу економічного статусу внутрішніх підрозділів на виробничих підприємствах Вінницької області за запропонованими параметрами та організаційної форми функціонування їх внутрішнього економічного механізму показали, що більшість підрозділів суб'єктів господарювання переважно виступають як центри витрат. В організаційно-економічному розумінні вони не є юридичними особами, не мають права самостійно реалізувати продукцію зовнішнім споживачам, не мають самостійного балансу, а їх діяльність повністю координується керівництвом підприємства. Така централізована обмеженість дій підрозділів позбавляє їх самостійності у своїй діяльності та перешкоджає їх ефектив-

ному функціонуванню. Тому ці підприємства належать до централізованої організаційної форми функціонування внутрішнього економічного механізму.

Важливою передумовою створення ефективної системи внутрішнього контролю за результатами діяльності підрозділів є застосування на підприємствах внутрішнього ціноутворення. При цьому для більшості досліджених підприємств й досі характерна наявність документальної передачі між підрозділами предметів праці, робіт, послуг тощо за допомогою таких документів, як звітів, накладних, лімітно-забірних карток тощо за встановленими на підприємстві формам.

Зазначимо, що розробку внутрішнього економічного механізму підприємства доцільно розпочати з нормування. Так, було встановлено, що на підприємствах практично відсутня ефективна прогресивна система нормування та рекомендації стосовно її удосконалення. Більшість чинних норм та нормативів на підприємствах є застарілими, оскільки розроблялись на підставі досвіду виконання аналогічних робіт у попередні періоди, не були підтверджені відповідними аналітичними розрахунками, а також у процесі їх розробки не було об'єктивно враховано прогресивні

Таблиця 1

Основні оцінювальні параметри визначення центрів витрат, прибутку (умовного) та прибутку (реального)

Оцінювальні параметри	Центри витрат		Центри прибутку (умовного)		Центри прибутку (реального)		
	малий	середній	великий	великий	великий	великий	великий
Спеціалізація підрозділу	технологічна		предметна		предметна, предметно-технологічна (змішана)		
Величина підрозділу за кількістю працівників	малий		середній		великий		
Повноваження та відповідальність за:							
– закупку сировини	–	–	–	–	+	+	+
– виробництво	–	–	+	–	+	+	+
– прибуток (умовний прибуток)	–	–	+	+	+	+	+
– обсяг виготовленої продукції	+	+	+	+	+	+	+
– витрати	+	+	+	+	+	+	+
– маркетинг і збут	–	–	–	–	+	+	+
– підбір персоналу	–	–	–	–	+	+	+
Ведення самостійного балансу	–	–	–	–	+	–	+
Форми внутрішньої звітності	–	+	+	+	+	+	+
Наявність субрахунків	–	–	–	–	+	+	–
Наявність окремих податкових платежів	–	–	–	–	+	–	–

«+» – підрозділ несе відповідальність за відповідний аспект діяльності;

«–» – підрозділ не несе відповідальності за відповідний аспект діяльності.

зміни у науці та техніці. Незважаючи на це, не можна стверджувати про неієздатність та неефективність наявної на досліджуваних підприємствах системи нормування, оскільки її розробку здійснювали провідні спеціалісти того часу.

З метою об'єктивної оцінки теперішнього стану нормативної бази підрозділів підприємств доцільно проаналізувати такі показники, як рівень нормування праці та рівень нормування матеріальних ресурсів цих підрозділів. Зокрема, рівень нормування праці НП підрозділів підприємства можна визначити за формулою:

$$H_{\text{НП}} = H_{\text{НП}} \times \alpha_{\text{НП}} + H_{\text{П}} \times \alpha_{\text{Н}} + H_{\text{ТОН}} \times \alpha_{\text{ТОН}} + H_{\text{МОН}} \times \alpha_{\text{МОН}}, \quad (1)$$

де $H_{\text{НП}}$ – коефіцієнт нормування праці підрозділу;

$H_{\text{Н}}$ – коефіцієнт виконання норм з урахуванням стану нормування праці підрозділу;

$H_{\text{ТОН}}$ – питома вага технічно-обґрунтованих норм;

$H_{\text{МОН}}$ – питома вага норм, розрахованих відповідно до міжгалузевих та галузевих нормативів;

α – вагові коефіцієнти відповідних показників, які враховують рівень важливості показника ($\sum \alpha = 100\%$) [1, с. 64]. Ці коефіцієнти рекомендується розподілити так: $\alpha_{\text{НП}} = 40\%$; $\alpha_{\text{Н}} = 20\%$; $\alpha_{\text{ТОН}} = 30\%$; $\alpha_{\text{МОН}} = 10\%$.

Чим вище значення показника нормування праці підрозділів, тим ефективніше функціонує система нормування на підприємстві в цілому.

Далі проаналізуємо рівень нормування праці підрозділів на прикладі ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» (див. табл. 2).

Як бачимо з табл. 2, рівень нормування праці у цеху з виробництва соку та пюре становить 70%, а в цеху з виробництва соку – 63%. Це свідчить про відносно низький рівень нормування трудових ресурсів у цих підрозділах. Головними причинами такого стану є низьке значення коефіцієнта нормування та питомої ваги обґрунтованих норм в загальній їх кількості, відсутність дієвого галузевого і міжгалузевих науково-дослідного апарату, внаслідок чого використання норм стало практично неконтрольованим.

Таблиця 2

**Аналіз рівня нормування праці підрозділів
ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за 2015 р.**

Назва показника	Цех з виробництва соку та пюре	Цех з виробництва соку
Кількість працівників, осіб	19	16
Коефіцієнт нормування праці підрозділу	0,7	0,65
Коефіцієнт виконання норм з урахуванням стану нормування праці підрозділу	1,1	1,0
Питома вага технічно-обґрунтованих норм підрозділу, %	60,0	50,0
Питома вага норм, розрахованих міжгалузевими та галузевими нормативами, %	20,0	20,0
Рівень нормування праці підрозділу, %	70,0	63,0

Таблиця 3

**Аналіз рівня нормування матеріальних ресурсів підрозділів
ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за 2015 р.**

Назва показника	Цех з виробництва соку та пюре	Цех з виробництва соку
Число працівників, осіб	19	16
Питома вага зниження за рік норм у загальній кількості норм підрозділу, %	85,0	75,0
Питома вага прогресивних норм витрат у загальній кількості норм підрозділу, %	50,0	60,0
Питома вага ресурсів, зекономлених підрозділом, у загальній кількості ресурсів, зекономлених підприємством за рік, %	60,0	40,0
Рівень нормування матеріальних ресурсів підрозділу, %	64,5	56,5

Визначення рівня нормування матеріальних ресурсів НМР, передбачає розрахунок потрібної кількості матеріальних ресурсів для виробництва продукції, забезпечення максимальної їх економії тощо. Цей показник можна розрахувати за формулою:

$$H_{\text{МР}} = M_{\text{ЗН}} \cdot \alpha_{\text{ЗН}} + M_{\text{ПР}} \cdot \alpha_{\text{ПР}} + M_{\text{ЕМР}} \cdot \alpha_{\text{ЕМР}}, \quad (2)$$

де $M_{\text{ЗН}}$ – питома вага зниження за рік норм у загальній кількості норм підрозділу;

$M_{\text{ПР}}$ – питома вага прогресивних норм витрат у загальній кількості норм підрозділу;

$M_{\text{ЕМР}}$ – питома вага ресурсів, зекономлених підрозділом, у загальній кількості ресурсів, зекономлених підприємством за рік [1, с. 65].

Доцільним буде такий розподіл вагових коефіцієнтів: $\alpha_{\text{ЗН}} = 30\%$; $\alpha_{\text{ПР}} = 30\%$; $\alpha_{\text{ЕМР}} = 40\%$.

Результати аналізу рівня нормування матеріальних ресурсів підрозділів ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» наведено в табл. 3.

Як показують дані табл. 3, рівень нормування матеріальних ресурсів в обох підрозділах підприємства має незадовільний стан: у цеху з виробництва соку та пюре рівень нормування матеріальних ресурсів становить 64,5%, а в цеху з виробництва соку – 56,5%. Однією з причин такої ситуації є досить низька питома вага прогресивних норм у загальній кількості норм підрозділу.

Отже, проведений аналіз системи нормування у внутрішніх підрозділах ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» свідчить про її неефективність, що зумовлює необхідність прийняття відповідних управлінських рішень з боку керівництва підприємства. Зміст таких рішень має бути спрямований на формування дієвої прогресивної нормативної бази матеріальних та трудових ресурсів.

Наступним етапом дослідження стану внутрішнього економічного механізму підприємств Вінницької області є система планування їх структурних підрозділів. Дослідження даної системи свідчить про характерне для більшості підрозділів підприємств централізоване планування їх діяльності вищим керівництвом. Така централізація, з одного боку, забезпечує досить чітку координацію та збалансованість планових завдань підрозділів у вертикальному й горизонтальному аспектах з орієнтацією на загальну мету підприємства; з іншого – за надмірної централізації такого планування не повною мірою враховуються реальні умови діяльності підрозділів та недостатньо залучаються працівники до розро-

блення виробничих завдань, що може привести до їх незацікавленості в досягненні бажаних кінцевих результатів. Було виявлено відсутність дієвої системи оцінювальних показників та ефективного внутрішнього контролю результатів діяльності підрозділів досліджуваних підприємств.

Під час аналізу стану внутрішнього економічного механізму господарюючого суб'єкта не менш важливе значення має внутрішній облік та контроль діяльності підрозділів підприємства. Сутність обліку полягає в зборі та обробці інформації, необхідної для своєчасного прийняття управлінських рішень з ліквідації різного роду втрат у виробництві або нераціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, по усуненню збоїв у виробництві тощо. Внутрішній облік в підрозділах може бути первинним, вторинним та підсумковим. Однак на більшості підприємствах регіону такий поділ практично відсутній, що свідчить про низький рівень організації системи внутрішнього обліку та контролю діяльності підрозділів підприємств. Практично всюди використовуються застарілі форми внутрішньої документації, немає деталізованого обліку витрат, низьким є рівень інформаційного забезпечення тощо.

Не менш важливим елементом, що характеризує стан внутрішнього економічного механізму, є система підведення підсумків діяльності підрозділів підприємства. Для аналізу цього елемента доцільно проаналізувати такі показники, як рівень виконання плану виробництва, продуктивність праці, коефіцієнт ритмічності виробництва тощо.

Результати аналізу виконання плану виробництва на прикладі структурних підрозділів ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» наведено в табл. 4.

Як свідчать дані табл. 4, у цілому за всіма видами продукції план виробництва на досліджуваному підприємстві за 2015 р. недовиконаний на 17,2%. Зокрема, цех з виробництва соку та пюре фактично виготовив продукції лише на 78,1%, а цех з виробництва соку – на 87,5%. Причинами виникнення такої ситуації є сезонність виробництва продукції, використання основних засобів не на повну потужність, простої обладнання, нестача сировини, матеріалів тощо. Лише виготовлення хлібного квасу було перевиконано на 5%, або на 50 т.

Наступним показником оцінювання діяльності підрозділів підприємства є продуктив-

ність праці, що характеризує ефективність використання робочої сили [4, с. 56–58]. Аналіз показника продуктивності праці на ВАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» наведено в табл. 5.

З табл. 5 видно, що в 2015 р. порівняно з 2014 р. виробництво продукції на одного працівника зменшилось у цеху з виробництва соку та пюре на 4,2 тис. грн, або на 2,2%, а в цеху з виробництва соку, навпаки, збільшилось на 1,9 тис. грн, або на 1,2%. Це свідчить, що в останньому цеху спостерігається незна-

чне покращення використання робочої сили, і, як наслідок, підвищення зацікавленості працівників у результатах своєї роботи.

Не менш важливим показником оцінювання діяльності підрозділів підприємства є коефіцієнт ритмічності Критм, який характеризує календарну відповідність фактично виконаної роботи, встановленому плановому завданню. Цей показник розраховується за формулою:

$$K_{\text{ритм}} = \frac{\sum_{t=1}^T B_{\text{к.ф}}}{B_{\text{к.пл}}} \times 100\%, \quad (3)$$

Таблиця 4

Аналіз виконання плану виробництва на ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за 2015 р.

Вид продукції	Виробництво продукції, т		Виконання плану, %
	за планом	фактично	
Цех з виробництва соку та пюре			
Яблучне пюре	1 000	890	89,0
Яблучне повидло	700	500	71,4
Яблучний концентрований сік	2 000	1 500	75,0
Разом по цеху	3 700	2 890	78,1
Цех з виробництва соку			
Хлібний квас	1 000	1 050	105,0
Яблучний сік	1 800	1 400	77,8
Разом по цеху	2 800	2 450	87,5
Усього	6 500	5 340	82,8

Таблиця 5

Аналіз продуктивності праці на ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за 2014–2015 рр.

Показник	Цех з виробництва соку та пюре				Цех з виробництва соку			
	2014	2015	Відхилення 2015 до 2014 р.:		2014	2015	Відхилення 2015 до 2014 р.:	
			абсолютне (+/-)	%			абсолютне (+/-)	%
Випуск продукції підрозділу, тис. грн	3 780,6	3 511,2	-269,4	92,9	3 041,2	2 733,4	-307,8	89,8
Середня кількість, осіб	20,0	19,0	-1,0	95,0	18,0	16,0	-2,0	88,9
Кількість відпрацьованих людиноднів, тис.	4,3	4,2	-0,1	97,7	3,8	3,5	-0,3	92,1
Тривалість робочого періоду, дні (р.3 / р.2)	215,0	219,0	+4,0	102,0	215,0	219,0	+4,0	102,0
Середній виробіток на одного працівника, тис. грн (р.1 / р.2)	189,0	184,8	-4,2	97,8	168,9	170,8	+1,9	101,2
Середній виробіток за день, грн (р.1/р.3)	879,2	836,0	-43,2	95,1	800,3	780,9	-19,4	87,3

де T – кількість календарних відтинків часу, на яку поділено розрахунковий період (днів, декад);

$V_{к.ф}$ – фактичний обсяг продукції, виготовлений за t -й відтинок часу (день, декаду) у встановленому вимірі, в межах запланованого;

$V_{к.пл}$ – обсяг продукції, передбачений планом [5, с. 134–135].

Розрахунок цього показника на прикладі ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за календарний період вересня 2015 р. наведено в табл. 6.

Отримані значення коефіцієнта ритмічності свідчать про несвоєчасне виконання підрозділами підприємства плану виробництва продукції. Зокрема, рівень виконання плану цехом з виробництва соку та пюре ста-

Таблиця 6

Виготовлення продукції на ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за вересень 2015 р., тис. грн

Декада місяця	План	Фактично	Частка планового декадного випуску, %	Відношення фактичного декадного випуску до планового місячного, %	Виконання плану, %
Цех з виробництва соку та пюре					
I	114,4	88,2	32,6	25,2	77,1
II	114,4	101,6	32,6	28,9	88,8
III	121,8	95,5	34,8	27,2	78,4
Разом	350,6	305,6	100,0	81,3	81,3
Цех з виробництва соку					
I	105,6	93,3	35,2	31,0	88,4
II	98,4	88,5	32,7	29,4	89,9
III	96,6	84,3	32,1	28,0	87,2
Разом	300,6	271,4	100,0	88,4	88,4

Таблиця 7

Основні внутрішні економічні показники діяльності плодоовочевих переробних підприємств Вінницької області за 2013–2015 рр.

Показники	ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин»				ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика»			
	2013	2014	2015	2015/2013	2013	2014	2015	2015/2013
Рівень нормування праці підрозділів, %	71,6	65,0	67,0	-4,6	80,5	84,5	85,0	+5,5
Рівень нормування матеріальних ресурсів, %	64,2	62,0	61,0	-3,2	81,2	85,0	88,0	+6,8
Коефіцієнт виконання встановлених норм та нормативів, у.о.	0,82	0,75	0,8	-0,02	0,76	0,89	1,0	+0,24
Виконання виробничої програми підрозділів, %	83,0	81,5	82,0	-1,0	85,8	102,0	100,0	+14,2
Коефіцієнт використання виробничої потужності, у.о.	0,38	0,36	0,35,0	-0,03	0,35	0,4	0,4	+0,05
Рівень виконання плану виробництва підрозділів, %	84	82,4	83,0	-1,0	90,0	90,6	95,0	+5,0
Рівень виконання кошторису витрат підрозділів, %	100,5	105,4	104,0	+3,5	105,6	100,5	98,0	-7,6
Продуктивність праці, тис. грн	162,4	152,0	141,0	-21,4	250,8	280,6	322,0	+71,2
Ритмічність виробництва, %	89,5	87,5	84	-5,5	85,4	87,4	90,4	+5,0

новить 81,3%, а цехом з виробництва соку – 88,4%.

З метою об'єктивної оцінки діяльності підрозділів доцільно навести динаміку зміни їх основних показників. Результати такого оцінювання на прикладі ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» та ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» наведено в табл. 7.

Вищенаведені дані дають змогу зробити такі висновки:

– на ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» за період 2013–2015 рр. внутрішні показники діяльності підрозділів мають негативну динаміку зміни, що може свідчити про можливе погіршення функціонування внутрішнього економічного механізму цього підприємства;

– на ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика», навпаки, практично усі показники покращились у 2015 р. порівняно з 2013 р., що дає підстави вважати функціонування

діяльності внутрішніх структурних підрозділів даного суб'єкта господарювання порівняно з ПрАТ «Вінницький завод фруктових концентратів і вин» ефективнішим.

Висновки з цього дослідження. Отже, проведений аналіз стану функціонування внутрішнього економічного механізму на виробничих підприємствах Вінницької області свідчить про наявність низки проблем, які перешкоджають ефективній діяльності їх внутрішніх підрозділів. До нагальних проблем можна віднести:

– низький рівень організації внутрішніх економічних відносин на підприємствах;

– наявність надмірної централізації діяльності підрозділів;

– неефективність роботи системи внутрішнього обліку;

– відсутність дієвих взаємозв'язків між елементами внутрішнього економічного механізму тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козловський В.О. Внутрішній економічний механізм виробничих підприємств : [монографія] / В.О. Козловський, Л.Г. Дончак. – Тернопіль : Крок, 2013. – 204 с.
2. Дончак Л.Г. Формування внутрішнього економічного механізму підприємства / Л.Г. Дончак // Агроінком. – 2012. – № 10–12. – С. 77–81.
3. Козловський В.О. Структурна модель формування внутрішнього економічного механізму підприємства / В.О. Козловський, Л.Г. Дончак // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – Вінниця : Вид-во ВНТУ, 2009. – № 5. – С. 36–39.
4. Бойківська Г.М. Напрями підвищення ефективності використання виробничого потенціалу переробних підприємств системи АПК : [монографія] / Г.М. Бойківська. – Тернопіль : Крок, 2012. – 238 с.
5. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч. посібник] / М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2001. – 228 с.